

Харченко О. М.
НТУ «ХП»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННЯХ З УРБАНІСТИКИ: ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО МІСТА ХІХ СТ.

Історія міста – це багатогранний феномен, якому вже давно і досить успішно приділяється увага в сучасній історичній науці. Зокрема таку увагу приділяють і українські дослідники. Однак, урбаністика – як напрям дослідження, що вивчає місто, не завжди була цікава нашим професійним історикам, тому становлення її як окремого напрямку триває і досі. У радянський період, з 1930-х років і встановлення єдино можливого трактування, місто розглядалося як «двигун прогресу», на протилежність «відсталого» села. Вагоме значення у дослідженні міста мали роботи краєзнавців, зібравших значний матеріал для подальших теоретичних опрацювань. Перед розпадом радянської держави у 1980-х роках прийшло нове розуміння історії міста. Так, Б. Міронов писав, що слабкість демократичних свобод, відсутність правової держави та громадянського суспільства зумовлені саме «затримкою його розвитку» (тобто міста) в Російській імперії.

Новий виток популярності в українській історичній науці урбаністика здобула тільки з кінця 1990-х років, хоча дослідження часто носили описовий характер та не мали теоретичних засад. І тільки наприкінці 2000-х років ситуація почала змінюватися на краще, з появою цікавих досліджень, створенням дослідницьких центрів, таких як Центр міської історії Центрально-Східної Європи у Львові. Хочеться зауважити, що ці успіхи стали можливи-

ми завдяки плідній роботі неурядових організацій та окремих дослідників, які, наприклад, мали можливість стажування при західних університетах. В самій Україні, той же інститут історії при АН України не має відповідного відділу, а також відсутні і спеціалізовані періодичні видання.

Як же підійти досліднику-початківцю до вивчення історії міста? Ми намагаємось наслідувати роботи сучасних західних дослідників, багато з яких присвячені регіону Центрально-Східної Європи, до якого відносять і Україну. Таким прикладом може слугувати дослідження Б. Куцмані – «Броди». Автор пропонує розглядати місто з соціальної точки зору, тобто місто – як люди, їх життя, а не просто ландшафт. При цьому автор розглядає місто як єдину структуру, в якій взаємодіють різні етнічні та релігійні групи. Таким чином долається звичайний підхід, коли історія Києва, Одеси, Харкова подається як розповідь про українське/російське/польське/єврейське місто. Перед нами постає складна мозаїка, в якій міське населення відтворене у культурному, економічному та політичному ракурсах. Цікавим доповненням стає дослідження образу міста, як феномену створеного сучасниками – мешканцями, журналістами, мандрівниками тощо. Звісно, що такі підходи не дають остаточних відповідей і залишають місце для подальших досліджень. Однак орієнтація на подібні сучасні, міждисциплінарні дослідження є запорукою того, що молодий дослідник буде спроможний реалізувати свої наукові задуми.